

Contraceptive use in perimenopausal women

Perimenopozal dönemdeki kadınların kontraseptif yöntem kullanım durumları

Hilmiye Aksu¹
Belma Toptaş²

Abstract

The aim of this study was to determine contraceptive method use in perimenopausal women.

This cross-sectional study was carried out in Aydın Maternity and Pediatric Hospital between 6 June and 7 September in 2016. The study sample included 243 women selected through random sampling, a non-probability sampling. Data were collected with a questionnaire created by the researchers in light of the literature. The analysis of the data obtained from the research was carried out in the SPSS 20.0 package program. Percentage ratios, arithmetic mean and standard deviation, chi square test have been used in analysis of data.

The mean age of the women was 47.7 ± 3.4 years. At the time of the study, 77.4% of the women were using a contraceptive method, but 22.6% of the women were not using any contraceptive methods. The most frequent method was intrauterine device at the rate of 25.1%. Twenty-three-point nine percent of the women had tubal ligation and 14.8% of the women were using withdrawal. Formerly, the most frequently used modern contraceptive method had been contraceptive pills at the rate of 53.8%. The second most frequent former method had been male condom at the rate of 46.5% and the third most frequent former method had been copper

Özet

Bu araştırmanın amacı perimenopozal dönemdeki kadınların kontraseptif yöntem kullanım durumlarını belirlemektir.

Kesitsel tipteki bu çalışma Aydın Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi'nde 06/06/2016 ile 07/09/2016 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 243 kadın oluşturmuş ve örnekleme alınacak kadınları belirlemede olasılıksız örnekleme yöntemlerinden gelişigüzel örnekleme yöntemi seçilmiştir. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından literatüre uygun elde edilen soru formu ile toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS 20,0 paket programında gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde, yüzdelik oranlar, aritmetik ortalama, standart sapma, ve Ki kare testi kullanılmıştır.

Kadınların yaş ortalamaları $47,7 \pm 3,4$ 'dir. Kadınların %77,4'ü halen gebelikten korunmak için bir yöntem kullanırken %22,6'sı hiçbir yöntem kullanmamaktadır. Şuanda kullanılan kontraseptif yöntemin en yüksek oranda (%25,1) rahim içi araç (RİA) olduğu belirlenmiştir. Kadınlar %23,9 oranında tüp ligasyon ve %14,8 oranında ise geri çekme yöntemi ile gebelikten korunmaktadırlar. Araştırmaya katılan kadınların yarısından fazlası (%53,8) geçmişte gebelikten korunmak için modern yöntem

¹ Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, hilmiyeaksu@yahoo.com

² Araş. Gör., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, belma.toptas1@hotmail.com

intrauterine device at the rate of 32.9%. Nine-point nine percent of the women had not used any contraceptive methods previously. Fifty-four-point three percent of the women did not know how long they should use a contraceptive method after their periods ended due to menopause.

The decreased rate of contraceptive use and not knowing how long contraceptives should be used in perimenopausal women reveal an unfulfilled need for counseling in these women. It can be recommended that perimenopausal women should be provided counseling appropriate for their age and needs.

Keywords: Contraception; counseling; midwife; nurse; perimenopause; women.

[\(Extended English summary is at the end of this document\)](#)

olarak hap kullanmıştır. Erkek kondomu %46,5 oranı ile ikinci sırada yer alırken, %32,9 oranı ile bakırlı RİA üçüncü sırada kullanılmıştır. Yöntem kullanmayan kadın oranı ise %9,9'dur. Kadınların %54,3'ü menopoz nedeni ile adetten kesildikten sonra ne kadar süre daha gebelikten korunmaları gerektiğini bilmemektedir.

Perimenopozal dönemde yöntem kullanımının azalması ve bu dönemde ne kadar süre gebelikten korunması gerektiğinin bilinmemesi kadınların karşılanamayan danışmanlık gereksinimlerinin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu danışmanlığın kadının yaşına ve ihtiyacına uygun verilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Doğum kontrolü; danışmanlık; ebe; hemşire; perimenopoz; kadın.

Giriş

Kadınların kontrasepsiyon gereksinim ve uygulamaları üreme çağı boyunca dinamiktir ve değişiklikler içerir. Gelecekte gebe kalma isteği, sağlık durumu, seçeceği yöntemin kontrasepsiyon dışı yararları (adet kanamalarını daha az, daha kısa süreli hale getirme, anemiye, menstruasyon öncesi gerginliği ve dismenoreyi azaltma, endometriyum ve over kanseri risklerini azaltma, cinsel yol ile bulaşan hastalıklara karşı koruyuculuk sağlama gibi) kadının yöntem seçme kararında etkili olacaktır. Menopoz dönemine yaklaştıkça fertilitenin azalmasına rağmen ovulasyon olduğu sürece gebe kalma olasılığı devam edecektir (Kelsey, 2012; Öztürk ve Kavlak, 2012; Taşkın, 2016). Perimenopozal dönem, menopoz öncesi semptomlarla, menopoz sonrası bir yıla kadar ortalama 5 yıllık bir zamanı kapsayan, istenmeyen gebeliklerle sık karşılaşılan ve kontraseptif ihtiyacın devam ettiği bir dönemdir (Hassa ve Şenses, 2006; Pınar, 2011).

Kadınların modern kontraseptif kullanımı sosyodemografik özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 verilerine göre 15-49 yaş grubundaki evli kadınlar arasında modern kontraseptif yöntem kullanma oranı %49'dur. Kentsel alanlarda yaşayan, eğitim durumu ve refah düzeyi yüksek olan kadınların modern yöntem kullanımının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Modern yöntem kullanımı 40-44 yaş grubunda %52,6 iken 45-49 yaş grubunda %37,4'e düşmektedir (TNSA, 2018). Ülkemizde yapılan bir başka çalışmada perimenopozal dönemde modern kontraseptif kullanma oranı %51 olarak belirlenmiştir (Pınar, 2011). Avrupa'nın bazı ülkelerinde araştırmalar 40 yaşın üstündeki kadınların gençlere göre istenmeyen gebelik ve düşük oranlarının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu yaş grubundaki kadınların gebeliklerinin %50 kadarı, isteyerek düşükle sonuçlanmaktadır. Bu sonuçlar perimenopozal dönemdeki kadınların kontrasepsiyon gereksinimlerinin karşılanmadığını göstermektedir (Williams, 2007). Afrika'da, üreme çağındaki kadınların %24,2'si modern kontrasepsiyon için karşılanmamış bir gereksinime sahiptir. Asya'da ve Latin Amerika'da da karşılanmamış gereksinim seviyeleri oldukça yüksektir (WHO, 2018).

Kontraseptif kullanımında yaş tek başına kontrendikasyon oluşturmamaktadır (Hassa ve Şenses, 2006; Bateson, 2017). Otuz beş yaş üzerinde olan ve sigara içen kadınlara (kaç tane içtiğine bakılmaksızın) kombine oral kontraseptif hap, yama ve vajinal halkayı kullanması

önerilmemektedir. Bu kadınlar günde 15 adetten fazla sigara içmiyorsa aylık uygulanan kombine hormon içeren iğneleri kullanabilmektedir. Migren tipi baş ağrıları olan 35 yaş üstü kadınlar için tüm hormonal kontraseptif yöntemler önerilmemektedir. Bunların dışında kalan diğer yöntemlerin kullanımında yaş ile ilgili dünya sağlık örgütünün bir sınırlaması bulunmamaktadır (WHO, 2018). Doğal aile planlaması yöntemleri, bu yaş grubu kadınlar için doğru kullanım ve uygun talimatlarla istenmeyen gebeliklerden kaçınmak için etkili olabilir (Fehring ve Mu, 2014).

Kadının 40-50 yaşlarda planlamamış olduğu gebelik anne ve bebek için risk oluşturabilmektedir (Ergül ve Temel, 2006; Gönenç, 2010). İleri anne yaşı ile ilişkili gebelik hipertansiyonu, anemi, zor ve uzun doğum eylemi, kanama, prematüre ve düşük doğum ağırlıklı bebek doğumuna sık rastlanmaktadır. İleri yaşta olan annelerin bebeklerinin engelli olma riskleri daha fazladır. Özellikle kalp defektleri, down sendromu, yarı damak ve dudak olasılığı bu yaş grubunda artmaktadır (Taşkın, 2016).

İleri yaş doğumlar sağlık sorunlarına neden olabilmekte, kadın ve ailesi için psikolojik ve ekonomik problemler ortaya çıkarabilmektedir. Bazı batı ülkelerinde, 40 yaş üzeri yasal gebelik sonlandırmaları ergenlik dönemdekilerden daha fazladır. Çünkü, kontrasepsiyon bu dönemde önemsizdir (Bastian et al., 2003). Bu yaşlardaki her kadının kendisi için en uygun yöntemi seçmesi gerekmektedir. Perimenopozal dönemdeki kadınların etkili kontrasepsiyon danışmanlığı gereksinimi olduğu söylenebilir. Sunulacak olan danışmanlık hizmeti bireyselleştirilmiş, kadınların gereksinimlerine yanıt veren ve kontraseptif yöntemlerin kontrasepsiyon dışındaki yararlarını da içermelidir (Aksu, 2016). İstenmeyen gebeliklerin önlenmesi için kadının fertilitite yeteneğinin kaybolduğundan emin olununcaya kadar kontraseptif bir yöntem kullanması önemlidir. Bu araştırma perimenopozal dönemdeki kadınların kontraseptif yöntem kullanma durumlarını belirlemek amacı ile yapılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Şekli, Yapıldığı Yer ve Zamanı

Kesitsel olarak planlanan bu çalışma Aydın Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi'nde 06/06/2016 ile 07/09/2016 tarihleri arasında yapılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın örneklemini belirlemede olasılıksız örnekleme yöntemlerinden gelişigüzel örnekleme yöntemi seçilmiştir. Örnekleme alınacak en az birey sayısı G power ile %95 güven düzeyi ($\alpha=0,05$), effect size: 0.3 ve serbestlik derecesi (df) : 5 alınarak hesaplanmış ve 220 bulunmuştur. Kayıp olasılığı düşünülerek örnekleme sayısının %10 oranında eklenerek 242 olarak alınması planlanmıştır ve çalışma 243 kişi ile tamamlanmıştır. Aydın Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi polikliniklerine başvuran 40-55 yaş aralığında, evli, menopoza girmemiş, infertilite sorunu olmayan ve çalışmaya gönüllü olarak katılan kadınlar araştırmaya dâhil edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmacılar tarafından literatüre uygun hazırlanan soru formu jinekoloji polikliniğine başvuran kadınlara poliklinik sırasını beklerken bekleme salonunda uygulanmıştır. Kadınlara araştırma ile ilgili bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden ve dâhil edilme kriterlerine uyanlar çalışmaya alınmıştır. Soru formu kadınların verdiği yanıtlar doğrultusunda araştırmacılar tarafından doldurulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Veri formu, sosyo-demografik özellikleri içeren 8 soru (yaş, eğitim, meslek, sosyal güvence, gelir durumu vb) ve üreme sağlığı ve aile planlamasına yönelik 16 sorudan (doğurganlık ve kontraseptif kullanım durumu ile ilgili bilgiler) oluşmaktadır. Veri toplama formunun ön uygulaması, Aydın Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi'nin Kadın Hastalıkları ve Doğum Polikliniği'ne başvuran 40-55 yaş arasındaki 10 kadında yapılmıştır ve bu kadınlar örnekleme dâhil edilmemiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi SPSS 20.0 paket programında gerçekleştirilmiş ve verilerin analizinde, yüzdelik oranlar, standart sapma, aritmetik ortalama ve Ki kare testi kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu Aydın Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği'nden (Tarih:20.05.2016 No: 31906847-7989) araştırma verilerinin toplanması için izin alınmıştır. Araştırmanın etik kurul onayı bulunmamaktadır. Kadınlara çalışma ile alakalı sözlü ve yazılı bilgi verilerek kadınlardan sözlü onam alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma sonuçları yalnızca araştırmaya katılan kadınlar ile genellenebilir. Kadınların cevaplarının güvenilirliği, verdikleri bilgilerin doğruluğu ile sınırlıdır.

Bulgular

Tablo 1: Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı (n=243)

Kadınların sosyo-demografik özellikleri		
Yaş $\bar{x} \pm SS$		47,7 \pm 3,4
Mezun olduğu okul	Sayı	%
Okur-yazar değil	32	13,2
İlköğretim	190	78,2
Lise	18	7,4
Üniversite ve üstü	3	1,2
İş		
Çalışmıyor	205	84,4
İşçi	16	6,6
Memur	12	4,9
Serbest Meslek	9	3,7
Emekli	1	0,4
Gelir düzeyi		
Gelir gidere denk	218	89,7
Gelir giderden az	17	7,0
Gelir giderden fazla	8	3,3
Aile tipi		
Çekirdek aile	215	88,5
Geniş aile	28	11,5
Toplam	243	100

Kadınların sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde yaş ortalamaları 47,7 \pm 3,4 olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan kadınların çoğunun ilköğretim mezunu olduğu (%78,2), çalışmadığı (%84,4), gelirinin gidere denk olduğu (%89,7) ve çekirdek ailede yaşadığı (%88,5) görülmektedir. Tablo 1'de kadınların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 2: Kadınların Obstetrik Özelliklerine Göre Dağılımı (n=243)

Kadınların obstetrik özellikleri	Ort \pm SS	Min-Max
Gebelik sayısı	3,8 \pm 1,8	1-15
Canlı doğum sayısı	3,3 \pm 1,3	1-8
Yaşayan çocuk sayısı	3,3 \pm 1,3	1-8
Küretaj sayısı	0,3 \pm 0,7	0-4
Planlı gebelik sayısı	1,1 \pm 0,3	1-2

Çalışmaya katılan kadınların gebelik sayısı 3,8 \pm 1,8, canlı doğum sayısı 3,3 \pm 1,3, yaşayan çocuk sayısı 3,3 \pm 1,3, küretaj sayısı 0,3 \pm 0,7 ve planlı gebelik sayısı ise 1,1 \pm 0,3 olarak belirlenmiştir. Tablo 2'de kadınların obstetrik özelliklerine göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 3: Kadınların Kontraseptif Öykülerine Göre Dağılımı (n=243)

Kadınların kontraseptif kullanma öyküleri	Sayı	%
Daha önce kullandıkları kontraseptif yöntemler*		
Geri Çekme	188	77,4
Oral kontraseptifler	131	53,8
Erkek kondomu	113	46,5
RIA (LNG)	15	6,2
RIA (bakırlı)	80	32,9
Enjeksiyonlar (Aylık iğne)	3	1,2
Enjeksiyonlar (Üç aylık iğne)	38	15,7
Tüp ligasyon	57	23,5
Yöntem kullanmayan	24	9,9
Takvim yöntem	7	2,8
Kontraseptif yöntemini bırakma/değiştirme nedeni*		
Yan etkilerinden dolayı	70	28,8
Gebe kalmak istemesi	129	53,1
Yöntem değiştirmek istemesi	108	44,5
Eşinin değiştirme isteği	11	4,5
Diğer	1	0,4
Şuanda kontraseptif yöntem kullanma durumu		
Evet	188	77,4
Hayır	55	22,6
Şuanda kullandığı kontraseptif yöntem (n=188)		
RIA	61	25,1
Tüp ligasyon	58	23,9
Geri çekme	36	14,8
Kondom+ geri çekme	15	6,2
Kondom	11	4,5
Oral kontraseptifler	4	1,6
Takvim yöntemi	2	0,8
Enjeksiyonlar (Üç aylık iğne)	1	0,4
Kontraseptif yöntemi kullanma süresi (n=188)		
1 yıldan daha az	4	1,6
1-5 yıl	100	41,2
6-10 yıl	38	15,6
11 yıl ve daha fazla	46	18,9
Kontraseptif yöntemini tercih nedeni*		
Hemşire-ebe danışmanlığı	18	7,4
Doktor danışmanlığı	81	33,3
Güvenilir bulması	80	32,9
Uygulamasının kolay olması	18	7,4
Ucuz olması	21	8,6
Yan etkisinin az olması	17	7,0
Eşin istemesi	45	18,6
Başka seçeneğinin olmaması	11	4,1
Kontraseptif yöntemi seçiminde etkili olan kişi*		
Eşi	112	46,1
Kendisi	136	56,0
Doktor	97	40,0
Hemşire-ebe	117	48,1
Menstruasyonun bitiminden sonra gebelikten korunma bilgisi (n=188)		
Bilmiyor	102	54,3
Biliyor	86	45,7
Toplam	188	100

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir. Yüzdeler toplam "n" üzerinden hesaplanmıştır

Araştırmaya katılan kadınların yarısı (%53,8) geçmişte gebelikten korunmak için modern yöntem olarak hap kullanmıştır. Geleneksel yöntemlerden olan geri çekmeyi kullanma oranları ise %77,4'tür. Modern yöntem kullanımında erkek kondomu %46,5 oranı ile ikinci sırada yer alırken, %32,9 oranı ile bakırlı RIA üçüncü sırada kullanılmıştır. Geçmişte yöntem kullanmayan kadın oranı ise %9,9'dur. Kadınların kullandıkları kontraseptif yöntemi bırakma nedenlerinin başında %53,1 ile gebe kalma isteği gelmektedir. Kullanılan kontraseptif yöntemi bırakma nedenlerinin arasında %44,5 oranında yöntemi değiştirme isteği ve %28,8 oranında yöntemin yan etkileri yer almaktadır (Tablo 3).

Araştırmaya katılan kadınların %22,6'sı halen hiçbir yöntem kullanmamaktadır. Şu anda kullanılan kontraseptif yöntemin en yüksek oranda RİA (%25,1) olduğu belirlenmiştir. Kadınlar %23,9 oranında tüp ligasyon ve %14,8 oranında ise geri çekme yöntemi ile gebelikten korunmaktadırlar. Katılımcıların %41,2'si kontraseptif yöntemi 1-5 yıl, %18,9'u 11 yıl ve daha uzun süredir kullanmaktadır (Tablo 3).

Kadınlar halen kullandıkları kontraseptif yöntemi en çok doktorun yapmış olduğu danışmanlık (%33,3) ve yöntemi güvenilir bulması (%32,9) nedeni ile tercih etmektedir. Bunu %18,6 ile eşinin isteği ile tercih etmesi izlemektedir. Hemşire ve ebelerin yapmış olduğu danışmanlığın ise kontraseptif tercihinde %7,4 oranında etkili olduğu görülmüştür. Kontraseptif kararlarında ise %56 oranı ile kadınların kendisi, 48,1'inde hemşire ve ebe, %46,1'inde eşi ve %40'ında da doktorun etkili olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan kadınlar menopoz nedeni ile menstruasyon sonlandıktan sonra ne kadar süre ile daha gebelikten korunmaları gerektiği sorusunu %45,7'si doğru yanıtlamıştır. Kadınların yarısından fazlası (%54,3) ne kadar süre gebelikten korunması gerektiğini bilmemektedir. Kadınların kontraseptif öyküleri ile ilgili bulgular Tablo 3'de ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Tablo4: Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Kontraseptif Kullanma Durumuna Göre Dağılımı (n=243)

	Kontraseptif kullanma durumu				χ^2	P
	Evet		Hayır			
	Sayı	%	Sayı	%		
Eğitim durumu						
Okur-yazar değil	20	10,6	12	21,8		
İlköğretim	153	81,4	37	67,3		
Lise	12	6,4	6	10,9	7,177	0,066
Üniversite ve üstü	3	1,6	0	0,0		
Toplam	188	100	55	100		
Meslek						
Çalışmıyor	162	86,2	43	78,2		
İşçi	8	4,3	4	7,3		
Memur	10	5,3	6	10,9	7,226	0,124
Serbest Meslek	8	4,3	1	1,8		
Emekli	0	0,0	1	1,8		
Toplam	188	100	55	100		
Aile tipi						
Çekirdek aile	170	90,4	45	215		
Geniş aile	18	9,6	10	28	3,092	0,079
Toplam	188	100	55	243		

Kadınların eğitim durumu, meslek ve aile tipi kontraseptif yöntem kullanma durumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Kadınların sosyo-demografik özelliklerinin kontraseptif kullanma durumuna göre dağılımları Tablo 4'te ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Tartışma

Perimenopozal dönemdeki kadınların kontraseptif yöntem kullanım durumlarını belirlemek amacı ile yapılan çalışmada çoğunun geçmişte kontraseptif bir yöntem kullandığı bu yöntemlerin sırası ile oral kontraseptifler, erkek kondomu ve RİA olduğu, geleneksel yöntemlerden geri çekmenin ilk sırada olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte bu çalışmada perimenopozal döneme gelindiğinde gebelikten korunma yöntemi kullanma oranının azaldığı ve yöntemlerin sıralamasının da değiştiği, kadınların en fazla kullandığı modern kontraseptif yöntemin RİA, geleneksel yöntemin ise geri çekme olduğu görülmüştür. Türkiye Nüfus Sağlık

Araştırması (TNSA 2018) sonuçlarına göre ülkemizde üreme çağındaki kadınlar, en çok modern yöntemlerden erkek kondomu ve RİA'yı geleneksel yöntem olarak da geri çekmeyi kullanmaktadır. Şahin ve Kharbouch (2007), Pınar (2011), Dağhan ve arkadaşları (2014), Öztaş ve arkadaşları (2015), Ataşer ve arkadaşları (2017), Çubukçu (2018), Dinç ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında da perimenopozal dönemde kadınlar tarafından en sık kullanılan geleneksel yöntem geri çekme ve en fazla kullanılan modern yöntemin RİA olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar bize kadınların kendilerinin de belirttiği gibi yöntemi güvenilir bulması ile ilgili olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca RİA yaş ve evlilik süresi arttıkça kullanımını artan bir yöntemdir (Moreau et al., 2014; Kahraman vd, 2015).

Çalışmadaki kadınların kullandıkları kontraseptif yöntemi bırakma nedenlerinin başında gebe kalma isteği ve kontraseptif yöntemi değiştirme isteği gelmektedir. Gebe almak isteği ile yöntem bırakılması doğal bir sonuçtur. Kadınların kullandığı kontraseptif yöntemi değiştirme isteğinde ise yöntem memnuniyetsizliği, yöntemin yan etkileri, eşin istememesi ve yöntemle ulaşmada güçlük çekilmesi gibi durumlar etkili olabilir (Ay vd, 2012; Kutlu vd, 2014; Taşkın, 2016).

Bu çalışmada elde edilen önemli bulgulardan biri de yaklaşık beş kadından birinin (%22,6) herhangi bir kontraseptif yöntem kullanmamasıdır. Binkowska ve arkadaşlarının (2009) Polonya'da yapmış olduğu çalışmada da 40 yaş üzeri cinsel yönden aktif kadınların %28'i kontrasepsiyon yöntemi kullanmamaktadır. Perimenopozal dönem, menopoz infertilitesine geçerken kontraseptif kullanmayı gerektiren bir dönemdir. Kadınların herhangi bir yöntem kullanmaması gebe kalmayacaklarını düşünmeleri ve perimenopozal dönemde ne kadar süre gebelikten korunmaları gerektiğini bilmemelerinden kaynaklanmış olabilir.

Perimenopozal dönemdeki kadınların çoğunluğunun halen kullanmakta olduğu yöntemi 1-5 yıldır kullanıyor olduğu, yöntemi güvenilir bulması ve doktorun danışmanlığı ile tercih ettiği görülmüştür. Kadınların çoğunluğu kullandığı yöntemle kendisi karar vermiştir ancak kararda eşinin ve doktorun rolünün de önemli oranda olduğu görülmüştür. Robert ve Noyes'in (2009) çalışmasında kadınların yöntemle uyum ve devamını belirleyen ana faktörlerin bilgi, olumlu deneyim ve güven, kabul edilemez yan etkilerin olması, güvenilir olması, bilgilendirme, destek danışmanlık ve eşin etkisi olarak bildirilmiştir.

Bu çalışmanın önemli sonuçlarından biri de ebe ve hemşirelerin kadınların yöntem tercih ve kararlarında rollerinin düşük olmasıdır. Bu sonuç iki yönde tartışılabilir. Birincisi etkin bir aile planlaması danışmanlığında tercih ve kararın bireyin kendisinin vermesi beklenir ve istenir. İkinci yönü ise ebe hemşirelerin 1983'de yenilenen nüfus planlaması yasası ile aile planlaması hizmetlerinde yetki sahibi olmasına rağmen hizmet sunumundaki rolünün düşük olması düşündürücü bir sonuçtur. Bunlara ilaveten danışmanlık ile ilgili bilgiye ulaşımın artması ve teknolojinin daha kolay ulaşılabilir olması ebe ve hemşirelerden danışmanlık almayı azaltmış olabilir.

Çalışmada kadınların yarısından fazlasının menstruasyon bitiminden sonra ne kadar süre daha gebelikten korunması gerektiğini bilmediği görülmüştür. Ülkemizde yapılan bir diğer çalışmada da katılımcılardan çoğu (%80,2) kontrasepsiyonun ne zaman son verilmesi gerektiğine dair bir fikirlerinin olmadığını belirtmiştir (Şahin ve Kharbouch, 2007). Hormonal olmayan yöntemleri kullanan kadınlarda, 50 yaşın üstünde olanlar son menstrual dönemden 1 yıl sonra veya 50 yaşın altındaki kadınlarda 2 yıldan sonra kontrasepsiyonun durdurulması önerilmektedir (DÍ Bella et al., 2018). İstenmeyen gebeliklerin önlenmesi için kadının fertilité yeteneğinin kaybolduğundan emin olununcaya kadar kontraseptif bir yöntem kullanılması gerekmektedir (Batrinos, 2013).

Çalışmada kadınların eğitim durumu ile kontraseptif yöntem kullanma durumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Dinç ve arkadaşları (2018), Adeyemi ve arkadaşları (2016) ve Ezire ve arkadaşlarının (2014) çalışmasında ise eğitim durumu ile kontraseptif yöntem kullanma durumu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Çalışmada eğitim durumunun kontraseptif kullanma durumunda etkili olmaması diğer sosyodemografik nedenlerden kaynaklı

olabilir. Araştırmada meslek ve aile tipi ile kontraseptif yöntem kullanma durumunu etkilememiştir.

Sonuç

Bu çalışmada perimenopozal döneme gelindiğinde kadınların gebelikten korunma yöntemi kullanma oranının azaldığı ve geri çekme yöntemlerini kullandığı geçmişte ve şimdiki dönemde geri çekme yönteminin en çok kullanılan yöntemler arasında olduğu görülmüştür. Kadınlar seçtikleri yöntemde, en çok doktor danışmanlığı ve yöntemi güvenilir bulduğu için tercih ettiğini belirtmiştir. Diğer yandan kadınların çoğunun yöntemine kendisinin karar verdiği ve son adetten sonra ne kadar süre daha kontraseptif bir yöntem kullanacağını bilmediği belirlenmiştir.

Perimenopozal dönemde yöntem kullanımının azalması kadınların karşılanamayan danışmanlık gereksinimlerinin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu danışmanlık herkese ve her yaşa uygun sunulan tek tip bir danışmanlık yerine bireyin yaşına ve ihtiyaçlarına uygun olarak yapılması gerekmektedir. Kontraseptif yöntemlerin kontrasepsiyon dışındaki yararlarının da göz önüne alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Kadınların karşılanamayan gereksinimlerinde aktif rol alacak en önemli meslek grubu ise hemşire ve ebelerdir. Hemşire ve ebeler kadınların kontraseptif karar ve tercihlerinde profesyonel danışmanlık yapan kilit kişilerdir. Kontraseptif yöntem danışmanlığında ebe ve hemşirelerin yöntemler konusunda güncel bilgilere sahip olmaları ve danışmanlık konusunda daha etkili olmaları önerilmektedir.

Kaynaklar

- Adeyemi, A.S., Olugbenga-Bello, A.I., Adeoye, O.A., Salawu, M.O., Aderinoye, A.A., Agbaje, M.A. (2016). Contraceptive prevalence and determinants among women of reproductive age group in Ogbomoso, Oyo State, Nigeria. *Open Access J Contracept*, 7, 33-41.
- Aksu, H. (2016). Effective contraception in women over forty: risks and benefits of various contraceptive options. *J Womens Health*, 5, 1-5.
- Ateşer, G.B., Güzel, E., Kaya, S., Aydın, D.S., Şahbaz, N., Durmuş, M.K. (2017). Preferences for contraception methods in Turkish women. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 33(4), 241-246.
- Ay, S., Yanikkerem, E., Mutlu, S. (2012). İstenmeyen gebelik yaşayan kadınların özellikleri ve kontraseptif yöntemleri bırakma nedenleri: Kırsal alan örneği. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 11(3). 315-324.
- Bastian, L.A., Smith, J.M., Nanda, K. (2003). Is this woman perimenopausal? *JAMA*, 289, 895-902.
- Bateson, D., McNamee, K. (2017). Perimenopausal contaception: A practice-based approach. *Aust Fam Physician*, 46, 372-377.
- Batrinis, M.L. Premenopause: The endocrinology of reproductive decline. *Hormones*, 2013, 12(3), 334-349.
- Binkowska, M., Debski, R., Dynowski, K. (2009). Contraception usage over the age of 40 in Polish female population aged 45-54. *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, 10, 79-86.
- Çubukçu, M. (2018). Samsun ili 15-49 yaş grubu kadınların aile planlaması yöntemlerini kullanım dağılımı. *Ankara Medical Journal*, 18(2), 207-214.
- Dağhan, Ş., Toraman, A.U., Erkin, Ö., Kocademir, C.G. (2014). Perimenopozal dönemdeki kadınların aile planlaması yöntem kullanımları. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (3), 23-30.
- Dí Bella Z.I., Bianchi, A.M., Araujo, F.F., Sartori, M.G., Girão, M.J. (2016). Contraception and family planning at the extreme of reproductive life—climacteric. *Rev Assoc Med Bras*, 62, 454-457.
- Dinç, A. (2018). 40 yaş üzeri evli kadınların kontraseptif tercihlerinin incelenmesi. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*, 49(3), 251-255.
- Ergül, Ş., Temel, A. (2006). Premenopozal dönemde değişen gereksinimler ve kontrasepsiyon. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 8, 55-61.
- Ezire, O., Idogho, O., Theophilus, A., Ikani, S., Oluigbo, O. (2014). Study on the patterns and trend in contraceptive use in South-South and North-Western zones of Nigeria: 2003–2011. *Open Access Journal of Contraception*, 5, 65–72.
- Fehring, R.J., Mu, Q. (2014). Cohort efficacy study of natural family planning among perimenopause age women. *JOGNN*, 43, 351-358.
- Gönenc, I., Tuzcular Vural, Z. (2010). Perimenopozal dönemde kontrasepsiyon. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 14(4), 180-182.

- Hassa, H., Şenses, T. (2006). Perimenopozal dönemde kontrasepsiyon. *Türkiye Klinikleri Journal of Surgical Medical Sciences*, 2, 56-62.
- İnal, M., Yıldırım, Y., Ertopçu, K., Özelmaz, İ., Tınar, Ş. (2006). Ege doğumevi ve kadın hastalıkları eğitim ve araştırma hastanesi, aile planlaması bölümü'ne 2001-2005 yılları arasında başvuran perimenopozal kadınlar tarafından kullanılan kontraseptif yöntemler. *Meandros Medical And Dental Journal*, 7, 13-16.
- Kahraman, K., Göç, G., Taşkın, S., Haznedar, P., Karagözü, S., Kale, B., Kurtipek, Z., Özmen, B. (2012). Factors influencing the contraceptive method choice: A university hospital experience. *J Turk Ger Gynecol Assoc*, 13(2), 102-125.
- Kelsey, B. (2012). Contraception for women over 40. *The Nurse Practitioner*, 37(6), 40-45.
- Kutlu, R., Sayın, S., Uçar, M., Aslan, R., Demirbaş, O. (2014). Kadınların sosyodemografik özelliklerine göre kontraseptif yöntem kullanma durumları ve bu yöntemleri tercih nedenleri. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 18(3), 134-141.
- Medical Eligibility Criteria for Contraceptive Use (5nd ed). World Health Organization, Cenevre, İsviçre 2015; pp 436-438.
- Moreau, C., Bohet, A., Hassoun, D., Ringa, V., Bajos, N. (2014). Collaborators IUD use in France: women's and physician's perspectives. *Contraception*, 89(1), 9-16.
- Öztaş, Ö., Artantaş, A.B., Tetik, B.K., Yalçıntaş, A., Üstü, Y., Uğurlu, M. (2015). 18-49 yaş grubu evli kadınların üreme sağlığı ve kontrasepsiyon hakkındaki bilgi, tutum ve davranışları. *Ankara Medical Journal*, 15(2), 67-76.
- Öztürk, R., Kavlak, O. (2012). Perimenopozal dönemde hormonal kontrasepsiyon. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 21(3).110-118.
- Pınar, G. (2011). Perimenopozal dönemdeki kadınların kontraseptif kullanımı ve karşılanmayan kontrasepsiyon gereksinimleri. *e-Journal of New World Sciences Academi*, 6, 1-8.
- Roberts, A., Noyes, J. (2009). Contraception and women over 40 years of age: mixed-method systematic review. *J Adv Nurs*, 65, 1155-1170.
- Şahin, N.H., Kharbouch, S.B. (2007). Perimenopausal contraception in Turkish women: A cross-sectional study. *BMC Nursing*, 6, 1-5.
- Taşkın, L. (2016). Kadın Hayatının Devreleri: Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği. (13. Baskı), ss 671-689. Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Ankara, Türkiye, http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf, 23.04.2020.
- Türüthan, K. (2009). Kadınların yaş ve eğitim düzeylerine göre doğurganlık özellikleri ve aile planlaması yöntem tercihleri, Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Koordinatörlüğü, İstanbul.
- Williams, L. (2007). The perimenopause: contraception advice. *RCM Midwives*, 10(7), 336-337.
- World Health Organisation. (2018). Family Planning: A Global Handbook for Providers: Evidence-Based Guidance Developed Through Worldwide Collaboration (3rd ed), pp 5-12.

Extended English Summary

Women's contraception needs and practices include changes throughout the reproductive age. The desire to conceive in the future, health status, the non-contraception benefits of the method of choice (reducing the amount and duration of menstrual bleeding, anemia, premenstrual tension and dysmenorrhea, reducing the risks of endometrium and ovarian cancer, providing protection against sexually transmitted diseases) will be effective in the woman's decision to choose a method. As fertility decreases as it approaches the period of menopause, the probability of conception will continue as long as ovulation occurs. perimenopausal period which is an average five-year period up to one year after menopause, with pre-menopausal climacteric symptoms is a period that frequently encountered with unwanted pregnancies and the contraceptive need of the woman continues. Advanced age births are cause psychological and economic problems for women and their families besides health problems. Undesirable pregnancies in this period are largely ended with miscarriage. n some western countries, legal

pregnancy terminations above the age of 40 are much higher than in adolescence. The most important reason for this is that contraception was not considered in this period. Therefore, every woman of this age should choose the most suitable contraceptive method for her. It can be said that women in the perimenopausal period need effective contraception counseling. The counseling service to be offered should also include the benefits of individualized, responding to women's needs and contraceptive methods other than contraception. The aim of this study was to determine contraceptive use in perimenopausal women.

This cross-sectional study was carried out in Aydın Maternity and Pediatric Hospital between 6 June and 7 September in 2016. The study sample included 243 women selected through random sampling, a non-probability sampling. Data were collected with a questionnaire created by the researchers in light of the literature. Obtained data were analyzed with SPSS 20,0. Research data have been collected through face-to-face interviews. Percentage ratios, arithmetic mean and standard deviation, chi square test have been used in analysis of data. Individuals were informed verbally and in writing about the research, and verbal consent was obtained from individuals. These study results can only be generalized with women participating in the research. The reliability of women's answers is limited to the accuracy of the information they provide.

The mean age of the women was 47.7 ± 3.4 years. At the time of the study, 77.4% of the women were using a contraceptive method, but 22.6% of the women were not using any contraceptive methods. The most frequent method was intrauterine device at the rate of 25.1%. Twenty-three-point nine percent of the women had tubal ligation and 14.8% of the women were using withdrawal. Formerly, the most frequently used modern contraceptive method had been contraceptive pills at the rate of 53.8%. The second most frequent former method had been male condom at the rate of 46.5% and the third most frequent former method had been copper intrauterine device at the rate of 32.9%. Nine-point nine percent of the women had not used any contraceptive methods previously. Fifty-four-point three percent of the women did not know how long they should use a contraceptive method after their periods ended due to menopause. There was no statistically significant difference between women's educational status, occupational and family type contraceptive use. A statistically significant difference was found between the marriage status of women and the use of contraceptive methods.

In this study, it was observed that the rate of using contraceptive method decreased and used withdrawal methods in the past and present period when perimenopausal period is reached. The women stated that she preferred the method because she found it most recommended and reliable.

On the other hand, it was determined that most of the women decided on their method, the midwife and nurse had the least role in choosing and deciding the method, and that women did not know how long they would use contraceptive method after the last menstruation. The decrease in the use of methods in the perimenopausal period reveals that women have unmet counseling needs.

This counseling should be done in accordance with the age and needs of the individual, instead of a uniform counseling offered for everyone and all ages. He revealed that the benefits of contraceptive methods other than contraception should also be considered. The most important occupational group that will take an active role in the unmet needs of women is nurses. The fact that nurses do not stand out as a profession group that will help women make contraceptive decisions and preferences is an interesting result of the research and the reasons should be investigated.